

بررسی تأثیر ابعاد بازاریابی حسی بر بهبود به یادسپاری پیام‌های تبلیغاتی (مطالعه موردی: مشتریان محصولات آرایشی بهداشتی در منطقه ۲ کرج)

مراد کردی^۱ و محمدحسین فتوکیان^۲

۱استادیار گروه مدیریت و حسابداری دانشگاه پیام نور کرج

Kordi.145@gmail.com

۲دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت اجرایی دانشگاه پیام نور ساوه

fotokian54@gmail.com

چکیده

یکی از موضوع‌های مورد بحث در مالی رفتاری خطاهای ادراکی و تورش‌های رفتاری است. خطای ادراکی، یک رفتار حسی یا ادراکی نادرست است که آنچه را می‌بینیم یا می‌شنویم با موقعیت واقعی معین و مشخص مطابقت نمی‌کند. مدیریت و برنامه‌ریزی مناسب برای سرمایه در گردش نیز از موضوع‌های مهم در هر سازمان به‌شمار می‌رود. هدف این پژوهش بررسی ارتباط بین خطاهای رفتاری و برنامه‌ریزی‌های مرتبط با سرمایه در گردش در مدیران صنعتی استان فارس است. مطالعه پیش‌رو از نوع پیمایشی-کاربردی است. بررسی موضوع از طریق پرسشنامه و نمونه‌گیری، از ۱۲۶ نفر از مدیران صنعتی استان فارس صورت گرفت. برای تحلیل نتایج در قالب ۷ فرضیه اصلی و ۲۱ فرعی فرعی از روش معادلات ساختاری توسط نرم‌افزار Smart PLS، استفاده شد. یافته‌ها نشان می‌دهد که بین کلیه خطاهای رفتاری و اجزای برنامه‌ریزی‌های مرتبط با سرمایه در گردش به جز تأثیر بیش‌اطمینانی بر مدیریت موجودی کالا، تأثیر خطای دسترسی بر مدیریت وجوه نقد و تأثیر خطای تصادفی بودن بر اجزای مدیریت سرمایه در گردش رابطه مثبت و معنادار برقرار است.

واژه‌های کلیدی: برنامه‌ریزی، سرمایه در گردش، خطاهای ادراکی، تورش‌های رفتاری، مدیران صنعتی استان فارس.

۱- مقدمه

سرمایه در گردش^۱ از اقلام مهم دارایی‌های واحدها و بنگاه‌های اقتصادی محسوب می‌شود که در تصمیم‌گیری‌های مالی نقش قابل توجهی دارد. توسعه کمی و کیفی فعالیت‌های تجاری، توسعه کمی و کیفی قلمرو مدیریت مالی را به دنبال داشته است و به تبع آن مدیریت مالی را پیچیده‌تر نموده است. تداوم فعالیت‌های بنگاه‌های اقتصادی تا میزان زیادی به مدیریت منابع کوتاه-مدت آن بستگی دارد، زیرا فعالیت‌های عملیاتی در یک دوره عادی که معمولاً سالانه است، به شناخت سرمایه در گردش و مدیریت مطلوب آن مربوط می‌شود؛ به طوری که از این مسیر، نتایج مورد انتظار تحقق یابد و امکان تداوم فعالیت در بلندمدت فراهم شود (رهنمای رودپشتی و کیایی، ۱۳۸۷). همچنین بیش از نیم قرن، نظریه نوین مالی که بر دو پارادایم اصلی رفتار عقلایی عامل‌های اقتصادی و فرضیه بازارهای کارا^۲ تکیه داشت، بر بازارهای مالی حاکم بود. اما وجود برخی شواهد تجربی مانند استثنای بازار که توسط مدل‌های رایج فرضیه بازار کارا قابل تبیین نبودند، زمینه‌ساز پیدایش نظریه‌ای به نام "مالی-رفتاری"^۳ گردید. مالی‌رفتاری شامل بخش گسترده‌ای از جنبه‌های روانشناسی و علوم اجتماعی است که تناقض زیادی با فرضیه بازار کارا دارد. ایده رفتار کاملاً عقلایی سرمایه‌گذاران جهت توجیه رفتارشان در بازار سهام کافی نیست. وجود عوامل روانی بسیاری موجب می‌شود که افراد در تصمیم‌گیری‌های خود به صورت کاملاً عقلایی عمل نکنند. بیشتر نظریه‌های اقتصادی بر این اساس است که افراد در مواجهه با رویدادهای اقتصادی به صورت منطقی عمل کرده و کلیه اطلاعات موجود در فرایند سرمایه‌گذاری در نظر گرفته شده است. این فرضیه مبنای اصلی فرضیه بازار کارا است. اما با گذشت زمان و انجام پژوهش‌های متفاوت، پژوهشگران متوجه بسیاری از حرکت‌ها و نابسامانی‌ها در بازارهای مالی شدند که با استفاده از تئوری‌های مربوط به بازار کارا قابل توجیه نبود و همچنین متوجه شدند که افراد در بازار سرمایه کاملاً به صورت عقلایی رفتار نمی‌کنند و بسیاری از عوامل شناختی و رفتاری وجود دارد که در جهت‌دهی افراد نقش ایفا می‌کنند. همین امر موجب ظهور و بروز انقلاب رفتاری در مباحث مالی گردید (سیفالهی و همکاران، ۱۳۹۴). تبیین الگوی‌های مالی رفتاری آشکار می‌سازد که افراد چگونه رفتار می‌کنند و چطور ممکن است رفتارشان، بازارهای مالی را تحت تأثیر قرار دهد و به آن‌ها می‌آموزد که چگونه می‌توان عقلایی رفتار کرد؛ در واقع همسانی بین احساس و نحوه تصمیم‌گیری، بنیان مالی رفتاری را تشکیل می‌دهد (قلی‌پور، ۱۳۸۹). شناسایی و بررسی تاثیر خطاهای ادراکی و تورش‌های رفتاری بر تصمیم‌گیری افراد نیز در حیطه مالی رفتاری جای می‌گیرد. از آنجا که خطاهای ادراکی و تورش‌های رفتاری بر نظرهای سرمایه‌گذاری تاثیر می‌گذارند (اسلامی‌بیدگلی و کردلویی، ۱۳۸۹) و فعالیت‌های آن‌ها را تحت شعاع قرار می‌دهند، لذا تصمیم‌گیری‌های مدیران برای انتخاب برنامه‌ریزی‌های مناسب مرتبط با سرمایه در گردش نیز از این موضوع مستثنی نیست. لذا با توجه به اهمیت سرمایه در گردش در سازمان و همچنین تاثیر و شیوع خطاهای رفتاری در تصمیم‌گیری، لازم است که ارتباط این موضوع مورد بررسی قرار گیرد. از این‌رو این پژوهش با هدف پاسخ به این سوال‌ها انجام خواهد شد که آیا خطاهای ادراکی و تورش‌های رفتاری بر تصمیم‌گیری‌های مرتبط با سرمایه در گردش تاثیر دارند؟ بنابراین، می‌توان با استفاده از نتایج پژوهش، ارتباط هر یک از مولفه‌های خطاهای ادراکی را در برنامه‌ریزی‌های مربوط به سرمایه در گردش شناسایی کرد. اطلاع از میزان تاثیر هر عامل، کمک شایانی به مدیران شرکت‌ها، کارگزاران بورس، موسسه‌های اعتبار دهنده و سرمایه‌گذاران خواهد کرد؛ تا با علم به این موضوع و اطلاع از میزان تاثیر هر عامل، به مدیریت بهتر پرداخته و یا به تدوین قانون‌ها و برنامه‌ریزی‌های لازم بپردازند. در ادامه ابتدا مبانی نظری و پیشینه پژوهش ارائه شده و سپس روش‌شناسی پژوهش بیان شده است. پس از آن نیز با بیان یافته‌های پژوهش نتیجه‌گیری انجام گرفته است.

¹ Working capital

² Efficient Market Hypothesis (EMH)

³ Behavioral Finance

۲- مبانی نظری

۲-۱- سرمایه در گردش

شالوده مباحث مدیریت مالی را سرمایه تشکیل می‌دهد؛ می‌توان ادعا کرد که تقریباً همه فعالیت‌های تجاری نیازمند سرمایه‌اند (پی‌نو، ۱۳۸۶). سرمایه عبارت است از تمام منابع مالی که مورد مصرف شرکت قرار می‌گیرد و در این راستا مدیریت مالی، چارچوب روابط بین سرمایه و شرکت را مشخص می‌کند (فتیحی و توکلی، ۱۳۸۸). امور مالی شرکت‌ها می‌تواند به سه بخش اصلی بودجه‌بندی سرمایه، ساختار سرمایه و مدیریت سرمایه در گردش طبقه‌بندی شود. مدیریت سرمایه‌های بلندمدت به بودجه‌بندی سرمایه‌ای و ساختار سرمایه مربوط می‌شود، در حالی که مدیریت دارایی‌های جاری و بدهی‌های جاری در حوزه مدیریت سرمایه در گردش قرار دارد (چیو و چنگ^۱، ۲۰۰۶). به‌طور کلی، مدیریت سرمایه در گردش بدین معنی است که موجودی کالا، حساب‌های دریافتی و موجودی نقد در سطحی حفظ شوند که بتوانند برای پرداخت صورت حساب‌های کوتاه مدت و تعهدهای جاری مناسب و کافی باشند (رستمی و همکاران، ۱۳۹۳). امروزه مدیریت سرمایه در گردش که همان مدیریت بر منابع و مصارف جاری جهت حداکثرسازی ثروت سهامداران است، به‌عنوان بخشی از وظیفه مدیریت مالی اهمیت خاصی دارد (طالب و همکاران^۲، ۲۰۱۰). این موضوع نقش اساسی را در عملکرد روزانه واحدهای تجاری ایجاد می‌کند و یک عنصر مالی مهم در شرکت به‌شمار می‌رود، به‌طوری که تأثیر مستقیمی بر نقدینگی و سودآوری هر موسسه‌ای دارد (رحمان و نصر^۳، ۲۰۰۷). از نظر بسلی و دیگران^۴ (۱۹۸۷) دلیل عدم موفقیت بخش عمده‌ای از شرکت‌های ورشکسته، وضعیت نامطلوب و مدیریت نامناسب سرمایه در گردش است؛ حال اینکه این شرکت‌ها در بلندمدت وضعیت مالی خوبی دارند اما به‌دلیل عدم کفایت سرمایه در گردش، توانایی رقابت خود را از دست داده و از دور خارج می‌گردند. برای این منظور باید با مدیریت و برنامه‌ریزی صحیح سرمایه در گردش در سطح مناسب و کارا حفظ شود. مدیریت کارای سرمایه در گردش نه‌تنها موجب ایمن شدن شرکت‌ها در تلاطم‌های مالی می‌شود، بلکه موقعیت رقابتی و سودآوری شرکت‌ها را نیز بهبود می‌بخشد (انواری رستمی و همکاران، ۱۳۹۳).

برای اندازه‌گیری مدیریت سرمایه در گردش به‌طور معمول از معیار چرخه تبدیل به نقد^۵ استفاده می‌شود. چرخه تبدیل وجه نقد؛ عبارت است از تعداد روزهایی که منابع شرکت در عملیات کسب و کار سرمایه‌گذاری می‌شوند. این معیار رایج‌ترین شاخص مورد استفاده برای مدیریت سرمایه در گردش است (واعظ و همکاران، ۱۳۹۳). برای این منظور باید پس از اتمام دوره مالی و کسب اطلاعات از صورت‌های مالی آن‌را مورد سنجش قرار داد. به‌عبارتی می‌توان بیان کرد که این شیوه سنجش، به‌جهت تکیه بر اطلاعات تاریخی، پس‌رویدادی است. در مقابل این شیوه برنامه‌ریزی قرار دارد. برنامه‌ریزی به‌معنای تعیین هدف، یافتن و ساختن راه‌های رسیدن به اهداف، تصمیم‌گیری درمورد اینکه چه کارهایی باید انجام گیرد، تجسم و طراحی وضعیت مطلوب درآینده و یافتن و ساختن راه‌ها و وسایلی که رسیدن به آن‌را فراهم کند است. در واقع می‌توان گفت که برنامه‌ریزی پلی بین حال و آینده است (مقدسی، ۱۳۸۹). آنچه از تعاریف برنامه‌ریزی برداشت می‌شود این است که این اقدام قبل از اجرای یک فعالیت صورت می‌گیرد و در مورد سرمایه در گردش نیز برنامه‌ریزی‌های مرتبط با سرمایه در گردش قبل از اجرای اقدام‌های مرتبط با آن صورت می‌گیرد و برخلاف شیوه سنجش مدیریت سرمایه در گردش از طریق چرخه تبدیل وجه نقد، رویکردی پس‌رویدادی نیست.

برنامه‌ریزی نقدینگی شرکت، اصلی‌ترین جزء و پوشش‌دهنده سایر اجزا سرمایه در گردش شناخته می‌شود که زمینه برخورد فعال در سایر ابعاد را فراهم می‌کند. به‌عبارت دیگر در صورتی که شرکت حدمطلوب نقدینگی را تعیین کند و در زمینه تامین مالی کوتاه‌مدت و سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت، مطالبات و موجودی کالا فعال عمل کند ولی برنامه‌ریزی نقدینگی دوره‌ای مناسبی

¹ Chiou & Cheng

² Taleb et al.

³ Raheman & Nasr

⁴ Besley et al.

⁵ Cash Conversion Cycle (CCC)

انجام ندهد، مدیریت سرمایه در گردش با نواقص و کاستی‌های جدی مواجه می‌شود (تسامنی و اسکالیوا، ۲۰۰۵). برای اداره نقدینگی شرکت شرط دیگر این است که شرکت بتواند خط مشی‌ها و اقدامات مناسبی در مواجهه با مطالبات و موجودی کالا اتخاذ کند. در این راستا شرکت باید سیاست اعتباری مشخصی داشته باشد و به آن عمل کند و سیاست‌ها و روش‌های مناسبی را نیز برای نظارت بر حساب‌های دریافتی و وصول مطالبات داشته باشد (دستگیر و هنرمند، ۱۳۹۳).

در جهت مدیریت موجودی کالا نیز شرکت باید در نگهداری موجودی کالا به‌گونه‌ای عمل نماید که هدف سودآوری (به‌خصوص در شرایط تورمی) که منجر به نگهداری موجودی کالای اضافی می‌شود، لطمه‌ای به هدف نقدینگی وارد نکند (پولاک و کوسورک^۲، ۲۰۰۷). برنامه‌ریزی برای داشتن سطح بهینه از موجودی کالا و اعمال کنترل‌های مناسب بر موجودی‌ها از طریق کاهش هزینه نگهداری و سرمایه‌گذاری در موجودی کالا امکان‌پذیر است. از این‌رو عرضه و تحویل به‌موقع کالاها به مشتریان و همچنین کاهش هزینه مربوط به موجودی کالا یکی از چالش‌های مدیران است که این امر باید با استفاده از اقدامات مناسب مرتفع شود. برای این‌منظور به‌طور مثال می‌توان از سیستم‌های کنترل موجودی مثل سیستم به‌هنگام^۳ و سیستم مقدار سفارش بهینه^۴ و موارد مشابه بهره جست. همچنین وجود سازوکارهایی جهت برنامه‌ریزی بهتر در سرمایه در گردش مثل تجدیدنظر در سیاست‌های مربوط به سرمایه در گردش به‌صورت دوره‌ای یا بعد از بحران‌های مالی و یا مشخص بودن جسورانه یا محافظه‌کارانه بودن سیاست سرمایه در گردش شرکت از مواردی است که در طبقه‌بندی وجوه نقد و موجودی کالا قرار نمی‌گیرد، اما برای برنامه‌ریزی بهینه در سرمایه در گردش توجه به آن ضرورت دارد. لذا این دسته از عوامل زمینه‌ای و ضروری نیز به‌عنوان عوامل عمومی مرتبط با مدیریت سرمایه در گردش مطرح شده است.

۲-۲- خطاها و تورش‌های رفتاری

طی دهه‌های اخیر خلاف قاعده‌هایی در بازارهای مالی به‌وجود آمده که تیوری‌های مالی کلاسیک قادر به توضیح آن نبوده‌اند. مالی کلاسیک حکم می‌کند که سرمایه‌گذار چگونه باید رفتار کند، اما مالی رفتاری در تلاش است تا کاربرد فرآیندهای تصمیم‌گیری روان‌شناختی را در شناخت و پیش‌بینی بازارهای مالی نشان دهد (رهنمای‌رودپشتی و همکاران، ۱۳۹۱). بی‌قاعدگی‌های موجود در بازار نشان می‌دهد که مقوله‌هایی از قبیل افق سرمایه‌گذاری، میزان تحمل مخاطره، اعتماد به‌نفس و اطمینانی که افراد به آن گزینه در بازار دارند؛ تأثیر بسزایی در رفتار افراد و نوع تصمیم‌های آن‌ها دارد و سبک رفتار آن‌ها را شکل می‌دهد (لشکری و مرتاضی، ۱۳۹۰). لذا عوامل اقتصادی در الگوهای رفتاری برخلاف نظریه‌های کلاسیک منطقی نیستند، بلکه به‌خاطر ترجیحاتشان یا به دلیل خطاهای رفتاری، کاملاً عقلایی رفتار نمی‌کنند. عوامل غیرعقلایی همچون احساسات، فرهنگ، شخصیت، دین و مرام و مسلک از جمله عواملی هستند که نقش به‌سزایی در رفتار افراد در موقعیت‌های مختلف تصمیم‌گیری دارند (روستامیمندی، ۱۳۹۰). لذا بروز و وجود این عوامل باعث ایجاد خطا در تصمیم‌گیری افراد می‌گردد. خطای رفتاری، یک رفتار حسی یا ادراکی نادرست است، یعنی آنچه را که می‌بینیم یا می‌شنویم با موقعیت واقعی معین و مشخص مطابقت نمی‌کند. به‌عبارت دیگر وقتی که ادراک ما از اشیا و امور به‌طور کلی با واقع منطبق نباشد، دچار این خطا شده‌ایم (ایروانی و خدائپناهی، ۱۳۸۱). در این پژوهش برای بررسی خطاها و تورش‌های رفتاری عوامل بیش‌اطمینانی، پس‌بینی، دسترسی، تصادفی‌بودن، خوش‌بینی و بدبینی، زیان‌گریزی و رفتار توده‌وار مورد بررسی قرار گرفت؛ که در زیر هر یک از آن‌ها تعریف شده است:

¹ Tsamenyi & Skliarova

² Polak petr & kocurek

³ Just in time

⁴ EQO

- ۱- بیش‌اطمینانی، سبب می‌شود که انسان دانش و مهارت خود را بیش از حد و ریسک‌ها را کمتر از حد تخمین زده، احساس کند روی مسایل و رویدادها کنترل دارد درحالی‌که ممکن است در واقع این‌گونه نباشد (فلاح‌شمس و همکاران، ۱۳۸۹).
- ۲- خطای پس‌بینی بدین‌معنا است که افراد تمایل دارند باور کنند که می‌توانند پیامد یک واقعه را به‌درستی پیش‌بینی کنند، البته بعد از زمانی که آن واقعه اتفاق افتاده است (قلی‌پور، ۱۳۸۹).
- ۳- خطای دسترسی، بیان‌گر تمایل فرد به تصمیم‌گیری و قضاوت بر اساس اطلاعات آماده و در دسترس است (تورسکی و کانمن^۱، ۱۹۹۲).
- ۴- خطای تصادفی‌بودن، نشان‌دهنده تمایل فرد به تصمیم‌گیری بر اساس شانس را در بر دارد (سعدی و همکاران، ۱۳۸۹).
- ۵- خطای خوش‌بینی و بدبینی (بهینه‌بینی) به‌معنی تمایل به بهتر دیدن پدیده‌ها نسبت به آنچه که هست، در افراد است (سام‌خانی، ۱۳۸۹).
- ۶- زیان‌گریزی، به‌عنوان بخشی از "نیوری چشم‌انداز" توسط کانمن و تورسکی در سال ۱۹۷۹ و در پاسخ به یافته‌های توری مزبور مبتنی بر اینکه تمایل افراد به پرهیز از زیان، بیشتر از کشش آن‌ها به‌سمت سود است، توسعه یافت (گجراتی، ۱۳۸۵). این بدین‌معنا است که افراد به یک ارزش روانی بیشتر ناشی از بازگشت یک دلار ضرر نسبت به یک دلار سود دست می‌یابند (فرینو و همکاران^۲، ۲۰۰۴).
- ۷- رفتار توده‌وار، عبارت است از آن‌دسته رفتارهای افراد، که منجر به نادیده‌گرفتن پیش‌بینی‌ها و عقاید خود و اتخاذ تصمیم‌های سرمایه‌گذاری تنها بر پایه رفتار کلی بازار می‌شود. به‌عبارت دیگر، رفتارهای احساسی و غیرعقلایی تعداد زیادی از افراد و حرکت توده‌وار آن‌ها، به تأسی از افرادی است که به‌گمان آن‌ها، به‌دلیل بهره‌مندی از اطلاعات نهانی، بهترین زمان ورود و خروج از بازار را زودتر از سایر افراد تشخیص داده‌اند (اسلامی‌بیدگی و شهریاری، ۱۳۸۶).

۳- پیشینه پژوهش

۳-۱- پیشینه پژوهش داخلی

فلاح‌شمس و دهقان (۱۳۸۷) در پژوهشی دریافتند که عوامل درونی و بیرونی بسیاری می‌توانند فرآیند خرید افراد (جعبه سیاه ذهنی سرمایه‌گذاران) را تحت تاثیر قرار دهد، که از جمله عوامل بیرونی می‌توان به عوامل اقتصادی، سیاسی، فرهنگی اشاره نمود. همچنین مشخص گردید که عوامل روانی همچون بیوریتیم، قدرت تحلیل ذاتی، اعتماد به نفس، میزان درجه ریسک-پذیری، کسب پرستیژ سهامدار بودن و انطباق تصویر ذهنی خود و شرکت بر قصد افراد به سرمایه‌گذاری در بورس اوراق بهادار مؤثر است.

یافته‌های پژوهش لشگری و مرتاضی (۱۳۹۰) بیان می‌کند که ایده رفتار کاملاً عقلایی سرمایه‌گذاران جهت توجیه رفتارشان در بازار سهام کافی نیست. وجود عوامل روانی بسیاری موجب می‌شود که افراد در تصمیم‌گیری‌های سرمایه‌گذاری خود به‌صورت کاملاً عقلایی عمل نکنند. این پژوهش به معرفی مالی‌رفتاری می‌پردازد و عوامل روانی مؤثر بر حجم سرمایه‌گذاری افراد را مورد بررسی قرار می‌دهد.

انواری‌رستمی و همکاران (۱۳۹۳) در پژوهشی به بررسی عوامل مؤثر بر مدیریت سرمایه در گردش، از جمله نسبت بدهی، نسبت بازده دارایی، جریان نقدی عملیاتی و سرمایه‌گذاری در دارایی ثابت در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته‌اند. یافته‌ها بیانگر آن است که میان متغیرهای نسبت بدهی، نسبت بازده دارایی و سرمایه‌گذاری در دارایی ثابت،

¹ Tversky & Kahneman

² Frino & et al.

با مدیریت سرمایه در گردش رابطه معکوس و معنادار و میان متغیر جریان نقدی عملیاتی با مدیریت سرمایه در گردش رابطه مستقیم و معنادار وجود دارد.

رهنمای رودپشتی و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان "ارائه الگوی ذهنی ادراک ریسک سرمایه‌گذاران بورس اوراق بهادار تهران" تحت پارادایم پراگماتیسم در سطح خرد، به بررسی عوامل موثر بر ادراک ریسک پرداخته‌اند. در این پژوهش پنج دسته مولفه موثر بر ادراک ریسک سرمایه‌گذاران شناسایی شد که شامل ۱- عامل زمان، ۲- عوامل جمعیت‌شناختی، ۳- عوامل رفتاری، ۴- عوامل فرهنگی و ۵- عامل شخصیت بود. همچنین مشخص شد به‌جز عامل جمعیت‌شناختی، بقیه عامل‌ها در سطح اطمینان ۵۵ درصد موثر بر ادراک ریسک بودند که عوامل رفتاری و زمان به‌ترتیب بیشترین و کمترین تاثیر در الگوی ذهنی ادراک ریسک براساس فراگرد شکل‌گیری ادراک را دارا بوده است.

۲-۳- پیشینه پژوهش خارجی

نظیر و آفز^۱ (۲۰۰۸) در پژوهشی به بررسی عوامل تاثیرگذار بر مدیریت سرمایه در گردش پرداختند. یافته‌ها نشان داد که متغیرهای چرخه عملیاتی، اهرم، نرخ بازده دارایی و کیوتوبین بر روی مدیریت سرمایه در گردش تاثیر معناداری دارد. ژائو^۲ (۲۰۱۱) به بررسی رویکردهای استفاده شده مدیران در مدیریت وجه نقد، حساب‌های دریافتی و پرداختی و مدیریت ریسک پرداخت. یافته‌ها نشان می‌دهد که عوامل اساسی از قبیل اندازه و عملکرد شرکت، رتبه‌بندی اعتباری، صنعت، آموزش، جنسیت و میزان سرمایه در گردش یک نقش حیاتی در مدیریت ایفا می‌کند و سهم عمده‌ای از تغییرهای مدیریتی وابسته به جنبه‌های رفتاری در مدیریت سرمایه در گردش است. همچنین یافته‌ها نشان می‌دهد که مدیران مستعد تمایل به سمت تعصب‌های رفتاری مانند زیان‌گریزی، بیش‌اطمینانی، اثر اتکایی و خوداسنادی هستند که برخی از این موارد می‌تواند برای بهره‌وری مطلوب باشد.

الموالا^۳ (۲۰۱۲) اثر سیاست‌های مدیریت سرمایه در گردش را روی سودآوری و ارزش شرکت‌های صنعتی پذیرفته شده در بازار سهام عمان طی سال‌های ۲۰۰۱ تا ۲۰۰۹ مورد بررسی قرار داد و به این نتیجه رسید که استراتژی سرمایه‌گذاری محافظه‌کارانه اثر مثبت و سیاست مالی جسورانه اثری منفی بر سودآوری و ارزش شرکت دارد. همچنین وی به این نتیجه دست‌یافت که اندازه، رشد شرکت و رشد تولید ناخالص داخلی اثری مثبت روی سودآوری و ارزش شرکت دارد.

فارسی و همکاران^۴ (۲۰۱۴) استدلال کردند که اعتماد به نفس کاذب (اطمینان بیش از حد یا بیش‌اطمینانی) پدیده‌ای است که سبب می‌شود مدیران با آمادگی ناکافی تصمیم‌گیری کنند که در نهایت به فروپاشی مالی منجر می‌شود.

رامیاه و همکاران^۵ (۲۰۱۴) در پژوهشی به بررسی وجود خطاهای رفتاری در فرایند تصمیم‌گیری در شرکت‌های بزرگ در طول بحران مالی جهانی پرداختند. یافته‌های پژوهش نشان‌دهنده وجود خطاهای ادراکی در تصمیم‌گیری‌های مدیران است. البته این خطاها در بعضی از مناطق منجر به تصمیم‌گیری بهینه شده است.

اقبال و علی‌بوت^۶ (۲۰۱۵) از طریق پرسشنامه به بررسی ارتباط زیان‌گریزی، بیش‌اطمینانی، خودخدمتی و اثر اتکایی با مدیریت سرمایه در گردش در پاکستان پرداخته‌اند. نتایج پژوهش ارتباط قابل‌توجهی بین تعصب‌های رفتاری و مدیریت سرمایه در گردش را نشان می‌دهد.

¹ Nazir & Afaz

² Zhao

³ Al-Mualla

⁴ Farsi et al.

⁵ Ramiah et al.

⁶ Iqbal & Ali Butt

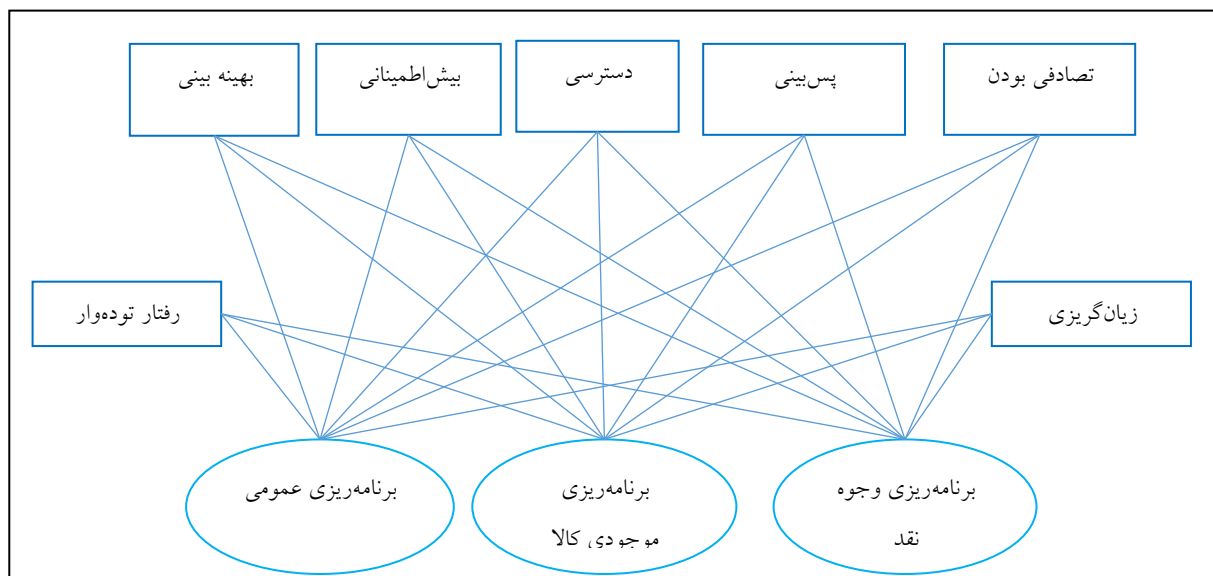
۴- روش‌شناسی پژوهش

۴-۱- فرضیه‌ها

در راستای رسیدن به اهداف پژوهش هفت فرضیه اصلی و بیست و یک فرضیه فرعی مطرح شد. فرضیه‌های مورد نظر به صورت زیر خواهد بود:

- فرضیه اصلی اول:** بین خطای بیش‌اطمینانی و برنامه‌ریزی‌های سرمایه در گردش رابطه معناداری وجود دارد.
- فرضیه فرعی اول: بین خطای بیش‌اطمینانی و برنامه‌ریزی‌های عمومی مرتبط با سرمایه در گردش رابطه معناداری وجود دارد.
- فرضیه فرعی دوم: بین خطای بیش‌اطمینانی و برنامه‌ریزی‌های وجوه نقد رابطه معناداری وجود دارد.
- فرضیه فرعی سوم: بین خطای بیش‌اطمینانی و برنامه‌ریزی‌های موجودی کالا رابطه معناداری وجود دارد.
- فرضیه اصلی دوم:** بین خطای پس‌بینی و برنامه‌ریزی‌های سرمایه در گردش رابطه معناداری وجود دارد.
- فرضیه فرعی چهارم: بین خطای پس‌بینی و برنامه‌ریزی‌های عمومی سرمایه در گردش رابطه معناداری وجود دارد.
- فرضیه فرعی پنجم: بین خطای پس‌بینی و برنامه‌ریزی‌های وجوه نقد رابطه معناداری وجود دارد.
- فرضیه فرعی ششم: بین خطای پس‌بینی و برنامه‌ریزی‌های موجودی کالا رابطه معناداری وجود دارد.
- فرضیه اصلی سوم:** بین خطای دسترسی و تصمیم‌گیری‌های سرمایه در گردش رابطه معناداری وجود دارد.
- فرضیه فرعی هفتم: بین خطای دسترسی و برنامه‌ریزی‌های عمومی سرمایه در گردش رابطه معناداری وجود دارد.
- فرضیه فرعی هشتم: بین خطای دسترسی و برنامه‌ریزی‌های وجوه نقد رابطه معناداری وجود دارد.
- فرضیه فرعی نهم: بین خطای دسترسی و برنامه‌ریزی‌های موجودی کالا رابطه معناداری وجود دارد.
- فرضیه اصلی چهارم:** بین خطای تصادفی بودن و تصمیم‌گیری‌های مرتبط با سرمایه در گردش رابطه معناداری وجود دارد.
- فرضیه فرعی دهم: بین خطای تصادفی بودن و برنامه‌ریزی‌های عمومی سرمایه در گردش رابطه معناداری وجود دارد.
- فرضیه فرعی یازدهم: بین خطای تصادفی بودن و برنامه‌ریزی‌های وجوه نقد رابطه معناداری وجود دارد.
- فرضیه فرعی دوازدهم: بین خطای تصادفی بودن و برنامه‌ریزی‌های موجودی کالا رابطه معناداری وجود دارد.
- فرضیه اصلی پنجم:** بین خطای بهینه‌بینی و تصمیم‌گیری‌های مرتبط با سرمایه در گردش رابطه معناداری وجود دارد.
- فرضیه فرعی سیزدهم: بین خطای بهینه‌بینی و برنامه‌ریزی‌های عمومی سرمایه در گردش رابطه معناداری وجود دارد.
- فرضیه فرعی چهاردهم: بین خطای بهینه‌بینی و برنامه‌ریزی‌های وجوه نقد رابطه معناداری وجود دارد.
- فرضیه فرعی پانزدهم: بین خطای بهینه‌بینی و برنامه‌ریزی‌های موجودی کالا رابطه معناداری وجود دارد.
- فرضیه اصلی ششم:** بین خطای زیان‌گریزی و تصمیم‌گیری‌های مرتبط با سرمایه در گردش رابطه معناداری وجود دارد.
- فرضیه فرعی شانزدهم: بین خطای زیان‌گریزی و برنامه‌ریزی‌های عمومی سرمایه در گردش رابطه معناداری وجود دارد.
- فرضیه فرعی هفدهم: بین خطای زیان‌گریزی و برنامه‌ریزی‌های وجوه نقد رابطه معناداری وجود دارد.
- فرضیه فرعی هجدهم: بین خطای زیان‌گریزی و برنامه‌ریزی‌های موجودی کالا رابطه معناداری وجود دارد.
- فرضیه اصلی هفتم:** بین خطای رفتار توده‌وار و تصمیم‌گیری‌های مرتبط با سرمایه در گردش رابطه معناداری وجود دارد.
- فرضیه فرعی نوزدهم: بین خطای رفتار توده‌وار و برنامه‌ریزی‌های عمومی سرمایه در گردش رابطه معناداری وجود دارد.
- فرضیه فرعی بیستم: بین خطای رفتار توده‌وار و برنامه‌ریزی‌های وجوه نقد رابطه معناداری وجود دارد.
- فرضیه فرعی بیست و یکم: بین خطای رفتار توده‌وار و برنامه‌ریزی‌های موجودی کالا رابطه معناداری وجود دارد.
- در ادامه در نگاره ۱ نحوه رابطه بین متغیرهای پژوهش به گونه کامل نمایش داده شده است.

نگاره ۱- الگوی کلی رابطه بین متغیرهای پژوهش

۲-۴- روش پژوهش

پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ گردآوری داده‌ها نیز توصیفی- پیمایشی است. روش‌های گردآوری اطلاعات اولیه در این پژوهش ترکیبی از روش‌های پژوهش کتابخانه‌ای و میدانی است. در روش کتابخانه‌ای از طریق مطالعه، ادبیات موضوع و پیشینه پژوهش، چارچوبی مناسب برای موضوع فراهم شد. همچنین در روش میدانی، از طریق ابزار پرسشنامه، اطلاعات مورد نیاز برای بررسی موضوع گردآوری شد. در این پژوهش برای سنجش ارتباط خطاهای ادراکی و تورش‌های رفتاری و برنامه‌ریزی‌های مرتبط با مدیریت سرمایه در گردش از پرسشنامه استفاده شد که در جدول‌های ۱ و ۲ منابع اجزای آن ذکر گردیده است.

جدول ۱- موارد مورد بررسی و منابع پرسشنامه خطاها و تورش‌های رفتاری

مؤلفه	موضوع مورد بررسی	منابع سوال‌ها
خطاها و تورش‌های رفتاری	بیش اطمینانی	(سعدی و همکاران، ۱۳۸۹)
	پس‌بینی	(قلی‌پور، ۱۳۸۹)
	دسترسی	(قلی‌پور، ۱۳۸۹)
	تصادفی بودن	(سعدی و همکاران، ۱۳۸۹)
	خوش‌بینی و بدبینی	(پروسد ^۱ ، ۲۰۱۵)
	زیان‌گریزی	(پروسد، ۲۰۱۵)، (اقبال و علی‌بات، ۲۰۱۵)، (رامیاه و همکاران، ۲۰۱۴)، (ژائو، ۲۰۱۱)، پژوهشگران
	رفتار توده‌وار	(پروسد، ۲۰۱۵)

¹ Prosad

جدول ۲- موارد مورد بررسی و منابع پرسشنامه برنامه‌ریزی‌های سرمایه در گردش

موضوع مورد بررسی	منابع سوال‌ها	مؤلفه
برنامه‌ریزی‌های عمومی سرمایه در گردش	(اقبال و علی‌بوت، ۲۰۱۵)، (رامیاه و همکاران، ۲۰۱۴)، (زائو، ۲۰۱۱)، پژوهشگران	برنامه‌ریزی‌های سرمایه در گردش
برنامه‌ریزی‌های وجه نقد (وصول مطالبات، پرداخت بدهی)	پژوهشگران	
برنامه‌ریزی‌های موجودی کالا	(اقبال و علی‌بوت، ۲۰۱۵)، (رامیاه و همکاران، ۲۰۱۴)، (زائو، ۲۰۱۱)، پژوهشگران	

در پرسشنامه‌های ذکر شده از طیف لیکرت پنج‌گزینه‌ای و گزینه‌های "کاملاً مخالف"، "مخالف"، "نه موافق و نه مخالف"، "موافق" و "کاملاً موافق" برای پاسخگویی استفاده شد. تهیه، ترجمه، بومی‌سازی و استفاده از پرسشنامه‌ها پس از دریافت نظرهای کارشناسی و تایید استادان دانشگاهی و صاحب‌نظران مختلف، بوده است؛ یعنی، اعتبار ظاهری و محتوایی پرسشنامه‌ها تایید شد.

۳-۴- جامعه و نمونه

جامعه پژوهش مورد نظر، کل مدیران صنعتی در سطح استان فارس است. با توجه به اینکه دسترسی به کل افراد ذکر شده با پراکندگی‌های مختلف، سخت و تا حدودی غیرممکن است و آمار رسمی تفکیکی طبقه‌بندی شده و به‌روز از تعداد آن‌ها نیز وجود ندارد، تعداد جامعه آماری نامشخص فرض شد. بنابراین، برای محاسبه حجم نمونه در جامعه نامشخص از رابطه (۲) استفاده شد. δ انحراف معیار برای داده‌های طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای از رابطه (۱) برابر با ۰/۶۶۷ است (مؤمنی و فعال‌قیومی، ۱۳۸۹). با توجه به رابطه (۲) حجم نمونه حدود ۱۷۰ نفر به دست می‌آید.

$$\delta = \frac{\max(x_i) - \min(x_i)}{6} = \frac{5-1}{6} = 0/667 \quad (1)$$

$$n = \frac{z^2 \alpha^2 \delta^2}{\epsilon^2} = \frac{(1/96)^2 (0/667)^2}{(0/1)^2} = 170 \quad (2)$$

با در نظر گرفتن پرسشنامه‌هایی که امکان برگشت آن‌ها وجود نداشت، ۲۰۰ پرسشنامه بین اعضای جامعه آماری توزیع و از بین پرسشنامه‌های توزیع‌شده در بین اعضای نمونه، ۱۲۶ پرسشنامه جمع‌آوری شد. بنابراین، نرخ بازگشت پرسشنامه ۶۳ درصد است.

همچنین کلیه پاسخ‌دهندگان مرد بوده و مدرک تحصیلی آن‌ها از کاردانی تا کارشناسی‌ارشد مشاهده شد. میانگین سن پاسخ‌دهندگان نیز ۴۱/۱۲ با انحراف معیار ۹/۵۴ و میانگین سابقه کار پاسخ‌دهندگان ۱۲/۳۸ با انحراف معیار ۷/۶۳ بوده است.

۴-۴- روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

در پژوهش حاضر، برای بررسی و تحلیل داده‌ها از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری با رویکرد حداقل مربعات جزئی استفاده شد. در این رویکرد برای بررسی و تحلیل داده‌ها باید برازش دو مدل اندازه‌گیری و ساختاری را بررسی نمود. همچنین برای اطمینان از برازش مدل اندازه‌گیری باید وضعیت سازگاری درونی و روایی ابزار گردآوری داده‌ها را مورد بررسی قرار داد. به این منظور، برای بررسی سازگاری درونی ابزار گردآوری داده‌ها، از ضریب آلفای کرونباخ و ضریب پایایی مرکب استفاده شد.

سازگاری درونی گویه‌ها هنگامی مورد قبول است که ضرایب آلفای کرونباخ و پایایی مرکب، به ترتیب، بیشتر از ۰/۷ و ۰/۸ باشند (هیر و همکاران^۱، ۲۰۱۲). وضعیت برازش مدل‌های اندازه‌گیری و ساختاری پژوهش در جدول ۳ نمایش داده شده است.

جدول ۳- وضعیت برازش مدل‌های اندازه‌گیری و ساختاری

متغیر	برازش مدل اندازه‌گیری		برازش مدل ساختاری	
	آلفای کرونباخ	پایایی مرکب	میانگین واریانس تبیین شده	ارتباط پیش‌بین
بهینه‌بینی	۱/۰۰	۱/۰۰	-	-
بیش اعتمادی	۰/۶۱	۰/۸۳	-	-
دسترسی	۰/۷۴	۰/۸۵	-	-
پیش‌بینی	۰/۶۹	۰/۸۳	-	-
تصادفی بودن	۱/۰۰	۱/۰۰	-	-
رفتار توده‌وار	۰/۶۰	۰/۷۶	-	-
زبان‌گریزی	۰/۷۵	۰/۸۶	-	-
برنامه‌ریزی‌های عمومی	۰/۷۲	۰/۸۷	۰/۴۹	۰/۰۳
برنامه‌ریزی‌های موجودی کالا	۱/۰۰	۱/۰۰	۰/۵۱	۰/۰۱۴
رنامه‌ریزی‌های وجه نقد	۰/۷۵	۰/۸۵	۰/۸۷	۰/۰۱۱

افزون بر این، برای بررسی وضعیت روایی ابزار گردآوری داده‌ها نیز از آزمون روایی همگرا استفاده شد که مهم‌ترین شاخص آن، میانگین واریانس استخراج‌شده، است. بر اساس نظر هیر و همکاران (۲۰۱۲) حد مطلوب برای اطمینان از وجود روایی همگرا، حداقل میزان ۰/۵ است. به‌منظور بررسی برازش مدل ساختاری پژوهش نیز از شاخص‌های واریانس تبیین شده و قدرت ارتباط پیش‌بین مدل استفاده شد. طبق نظر هیر و همکاران (۲۰۱۲) میزان شاخص واریانس تبیین شده در صورتی که میزانی بیش از ۰/۲۵، ۰/۵۰ و ۰/۷۵ داشته باشد، به ترتیب نشان‌دهنده توانایی اندک، متوسط و قابل توجه متغیرهای مستقل در تبیین تغییرات متغیر وابسته است. همچنین، در صورتی که میزان شاخص ارتباط پیش‌بین مدل بیشتر از ۰/۰۲، ۰/۱۵ و ۰/۳۵ باشد، به ترتیب تأثیر کوچک، متوسط و بزرگی را نشان می‌دهند (هیر و همکاران، ۲۰۱۲).

همان‌گونه که در جدول ۳ مشخص است، تمامی شاخص‌های برازش مدل‌های اندازه‌گیری و ساختاری وضعیت مطلوبی را نشان می‌دهند. با توجه به این امر، می‌توان با اطمینان نسبت به تحلیل یافته‌های پژوهش اقدام کرد.

۵- یافته‌های پژوهش

با توجه به فرضیه‌های پژوهش که همگی از نوع علی هستند، توجه به ضرایب رگرسیونی موجود میان متغیرهای پژوهش و همچنین میزان معنی‌داری آن‌ها که در بستر روش مدل‌سازی معادلات ساختاری به‌دست آمده‌اند، ضروری است. بر این اساس، نتایج این تحلیل‌ها که حاکی از رد یا تأیید فرضیه‌های پژوهش هستند، در قالب جدول ۴ نشان داده شده‌اند.

¹ Hair et al.

جدول ۴- یافته‌های حاصل از فرضیه‌های پژوهش

نتیجه	میزان معناداری (t)	ضریب مسیر (β)	متغیرها		فرضیه
			وابسته	مستقل	
قبول	۳/۳۶۹	۰/۰۳۱	برنامه‌ریزی عمومی	بیش اطمینانی	فرعی ۱
قبول	۳/۱۳۴	۰/۰۰۶	وجوه نقد	بیش اطمینانی	فرعی ۲
رد	۱/۰۸۲	۰/۰۹۴	موجودی کالا	بیش اطمینانی	فرعی ۳
قبول	۳/۰۵۷	۰/۰۰۵	برنامه‌ریزی عمومی	پس‌بینی	فرعی ۴
قبول	۳/۶۰۴	۰/۰۳۲	وجوه نقد	پس‌بینی	فرعی ۵
قبول	۳/۴۹۷	۰/۰۴۴	موجودی کالا	پس‌بینی	فرعی ۶
قبول	۲/۶۵۷	۰/۲۷	برنامه‌ریزی عمومی	دسترسی	فرعی ۷
قبول	۳/۸۴۰	۰/۳۵	موجودی کالا	دسترسی	فرعی ۹
رد	۱/۱۶۲	۰/۰۵۹	وجوه نقد	دسترسی	فرعی ۸
رد	۰/۴۵۷	۰/۰۴۶	برنامه‌ریزی عمومی	تصادفی بودن	فرعی ۱۰
رد	۱/۴۰۸	۰/۰۸۸	وجوه نقد	تصادفی بودن	فرعی ۱۱
رد	۰/۲۶۷	۰/۰۲۷	موجودی کالا	تصادفی بودن	فرعی ۱۲
قبول	۲/۵۰۸	۰/۰۴۱	برنامه‌ریزی عمومی	بهینه‌بینی	فرعی ۱۳
قبول	۲/۲۴۱	۰/۰۱۲	وجوه نقد	بهینه‌بینی	فرعی ۱۴
قبول	۲/۲۱۰	۰/۰۱۶	موجودی کالا	بهینه‌بینی	فرعی ۱۵
قبول	۱/۹۹۹	۰/۲۱۰	برنامه‌ریزی عمومی	زیان‌گریزی	فرعی ۱۶
قبول	۷/۳۷۵	۰/۳۶۰	وجوه نقد	زیان‌گریزی	فرعی ۱۷
قبول	۲/۷۸۷	۰/۱۷۱	موجودی کالا	زیان‌گریزی	فرعی ۱۸
قبول	۴/۳۶۷	۰/۳۲۹	برنامه‌ریزی عمومی	رفتار توده‌وار	فرعی ۱۹
قبول	۱۸/۰۲۰	۰/۶۹۱	وجوه نقد	رفتار توده‌وار	فرعی ۲۰
قبول	۵/۸۷۳	۰/۳۶۸	موجودی کالا	رفتار توده‌وار	فرعی ۲۱

همان‌گونه که جدول ۴ نشان می‌دهد، یافته‌های پژوهش حاکی از این است که بین ابعاد خطاهای ادراکی و تورش‌های رفتاری شامل (بهینه‌بینی، بیش اطمینانی، دسترسی، پس‌بینی، رفتار توده‌وار و زیان‌گریزی) و برنامه‌ریزی عمومی سرمایه در گردش رابطه مستقیم و معناداری (با توجه به اینکه عدد معناداری بیشتر از ۱/۹۶ است) وجود دارد. همچنین بین معیارهای خطاهای ادراکی و تورش‌های رفتاری شامل (بهینه‌بینی، بیش اطمینانی، دسترسی، پس‌بینی، رفتار توده‌وار و زیان‌گریزی) و برنامه‌ریزی-های وجوه نقد رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد. علاوه بر آن، بین ابعاد خطاهای رفتاری و تورش‌های رفتاری شامل (بهینه‌بینی، دسترسی، پس‌بینی، رفتار توده‌وار و زیان‌گریزی) و برنامه‌ریزی‌های موجودی کالا رابطه مستقیم و معناداری برقرار است. در نتیجه می‌توان بیان داشت که بین عموم خطاهای ادراکی و تورش‌های و اجزای مدیریت سرمایه در گردش رابطه معنادار وجود دارد و لازم است که مدیران در تصمیم‌گیری‌های خود به این مورد توجه نمایند.

۶- بحث و نتیجه‌گیری

بروز و وجود خطاهای ادراکی و تورش‌های رفتاری در تصمیم‌گیری‌های مالی و سرمایه‌گذاری را نمی‌توان انکار کرد. در این پژوهش با توجه به اهمیت سرمایه در گردش در سازمان، وجود خطاهای ادراکی و تورش‌های رفتاری در برنامه‌ریزی‌های مرتبط با سرمایه در گردش در مدیران صنعتی استان فارس مورد بررسی قرار گرفت که یافته‌های پژوهش وجود ارتباط بین خطاها و تورش‌های رفتاری و برنامه‌ریزی‌های مرتبط با سرمایه در گردش را تأیید نمود. در این بین تأثیر کلیه خطاها بر اجزای مدیریت

سرمایه در گردش به جز تاثیر بیش اطمینانی بر مدیریت موجودی کالا، دسترسی بر مدیریت وجوه نقد و خطای تصادفی بودن بر اجزای مدیریت سرمایه در گردش تأیید شد.

در این بین در رابطه با خطای رفتار توده‌وار می‌توان بیان داشت که مدیران بیشتر دنباله‌رو گروهند که می‌تواند ناشی از عدم اطمینان به توانمندی‌های فردی باشد. عده‌ای دیگر نیز که می‌خواهند به توانمندی‌های فردی خود تکیه کنند، بر اثر تورش بیش اطمینانی با اعتماد بیش از حد به خود دچار اشتباه در برنامه‌ریزی می‌شوند. در نتیجه این افراط و تفریط‌ها در اتکا به تصمیم‌های دیگران و اطمینان به توانمندی‌های خود، برنامه‌ریزی‌ها دچار اشتباه می‌شود. برگزاری دوره‌های تخصصی، افزایش توانمندی و دانش مدیران می‌تواند از این تورش جلوگیری کند (فلاح‌پور و عبدالهی، ۱۳۹۰). برای رفع خطای بهینه‌بینی نیز می‌توان مدیران را به استفاده از نظر کارشناسان و مشاوران خبره برای رویارویی با حقایق و جلوگیری از بهتر تصور کردن وضع موجود، توصیه کرد. برای کاهش سطح خطای پس‌بینی نیز باید مدیران را به درک عمیق‌تر واقعیت و رویارویی با واقعیت توصیه کرد تا مواردی مثل تصمیم‌گیری بر اساس شانس و باور به پیش‌بینی بعد از واقعه را کاهش داد. برای کاهش خطای دسترسی نیز می‌توان پیشنهاد داد که مدیران با درک اهمیت برنامه‌ریزی صحیح در بهبود وضعیت مالی سازمان، با صرف وقت و انرژی لازم و تهیه اطلاعات کافی و مناسب اقدام به برنامه‌ریزی نمایند تا استفاده از اطلاعات در دسترس کاهش یابد. صرف وقت و انرژی لازم و تهیه اطلاعات کافی و مناسب می‌تواند خطای تصادفی بودن که به شانس اشاره دارد را نیز کاهش دهد. همچنین برای کاهش خطای زیان‌گریزی نیز لازم است که مدیران در صورت کسب زیان آن را بررسی نموده و در صورت امکان متوقف نمایند. همچنین در صورت کسب سود اجازه پیشروی و کسب بازده بیشتر را بدهند.

در رابطه با برنامه‌ریزی‌های وجوه نقد نیز لازم است برای نمونه در رابطه با وصول و کاهش میزان سوخت مطالبات برنامه‌ریزی‌های منسجمی انجام گیرد، میزان وجه نقد مورد نیاز برای به جریان در آمدن امور جاری مشخص شود، در هنگام فروش اعتباری به سقف اعتبار خریدار توجه شده و از وی اسناد تضمینی مناسب اخذ گردد. جهت برنامه‌ریزی‌های موجودی کالا نیز مشخص شدن سطح بهینه موجودی کالای مورد استفاده، از سیستم‌های استاندارد مدیریت موجودی کالا مثل سیستم تولید به هنگام، میزان بهینه سفارش، مقدار تولید اقتصادی و... مشخص شود. همچنین مشخص کردن دوره گردش موجودی کالای هنگام، میزان بهینه سفارش‌های خرید موجودی کالا با توجه به آن می‌تواند از دیگر عوامل باشد. برای افزایش اثربخشی برنامه‌ریزی‌های عمومی مرتبط با سرمایه در گردش نیز وجود سیاست‌ها و برنامه‌ریزی‌های کلان مرتبط با سرمایه در گردش و تجدید نظر در سیاست‌های مربوط به سرمایه در گردش در دوره‌های مشخص یا بعد از بحران‌های مالی و مشخص نمودن جسورانه یا محافظه کارانه بودن سیاست سرمایه در گردش شرکت می‌تواند از این موارد باشد.

یافته‌های این پژوهش در رابطه با تاثیر خطاها و تورش‌های رفتاری بر مدیریت سرمایه در گردش را با پژوهش‌هایی نظیر رامیاه و همکاران (۲۰۱۴) و اقبال و علی‌بوت (۲۰۱۵) هم‌راستا دانست. انجام این پژوهش با محدودیت‌هایی نیز مواجه بوده است که محافظه‌کاری برخی پاسخ‌دهندگان در پاسخ‌گویی به سوال‌های پرسشنامه و نبود انگیزه کافی در برخی از پاسخ‌دهندگان و حتی احتمال غیر واقع‌بینانه بودن برخی از پاسخ‌ها، از این دست عوامل است. همچنین با توجه به اینکه تاکنون به بررسی ارتباط عوامل رفتاری و مدیریت و برنامه‌ریزی‌های مرتبط با سرمایه در گردش به‌طور خاص توجه نشده است، لازم است که بیش از پیش به این موضوع توجه شده و در مورد ارتباط با سایر ابعاد رفتاری مثل ویژگی‌های شخصیتی، ویژگی‌های جمعیت‌شناختی، انگیزه، سطح فرهنگ و سایر موارد مشابه در بین مدیران، در پژوهش‌های بعدی مورد بررسی قرار گیرد. حتی با توجه به اهمیت اخلاق حرفه‌ای، می‌توان در پژوهشی ارتباط بین میزان پایبندی به اخلاق حرفه‌ای مدیران و برنامه‌ریزی‌های سرمایه در گردش را نیز مورد بررسی قرار داد. با استفاده از یافته‌های پژوهش می‌توان با درک بهتر موضوع و شناخت بهتر شیوه‌های مدیریتی افراد، ضمن ارائه راه‌کارهایی برای بهبود اثربخشی برنامه‌ریزی‌های مرتبط با سرمایه در گردش، قانون‌گذاران نیز توفیق بهتری نسبت به موضوع یافته و در صورت امکان با شناخت بیشتری به وضع قوانین مرتبط بپردازند.

منابع

- اسلامی بیدگلی، غلامرضا و حمیدرضا کردلویی. (۱۳۸۹). مالی رفتاری، مرحله گذر از مالی استاندارد تا نوروفاینانس. مهندسی مالی و مدیریت پرتفوی. سال اول. شماره اول. بهار. صص ۱۹-۳۶.
- اسلامی بیدگلی، غلامرضا و سارا شهریاری. (۱۳۸۶). بررسی و آزمون رفتار توده‌وار سرمایه‌گذاران با استفاده از انحرافات بازده سهام از بازده کل بازار در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴. بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، سال ۱۴، شماره ۴۸، پاییز. صص ۲۵-۴۲.
- انواری رستمی، علی‌اصغر و رحمان سجادیپور و مالک ییلویی. (۱۳۹۳). بررسی عوامل موثر بر مدیریت سرمایه در گردش شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. پژوهش‌های حسابداری مالی سال ششم بهار. شماره ۱ (پیاپی ۱۹). صص ۱۵-۲۷.
- ایروانی، محمد و محمدکاظم خدایناهی. (۱۳۸۰). روان‌شناسی احساس و ادراک. تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت).
- پی‌نو، ریموند. (۱۳۸۶). مدیریت مالی. ترجمه علی پارسائیان و علی جهانخانی. تهران انتشارات سمت.
- دستگیر محسن و مهسا هنرمند. (۱۳۹۳). بررسی تاثیر ساز و کارهای حاکمیت شرکتی بر کارایی مدیریت سرمایه در گردش. فصلنامه حسابداری مدیریت. سال هفتم. شماره بیست و دوم. پاییز. صص ۶۹-۸۸.
- رستمی، محمدرضا و محمد نوروزی و مریم صابری و میثم علی‌محمدی. (۱۳۹۳). بررسی رابطه مدیریت سرمایه در گردش و هزینه‌های نمایندگی. فصلنامه مدیریت دارایی و تأمین مالی. سال دوم، شماره دوم، شماره پیاپی (پنجم) تابستان. صص ۲۹-۱۷.
- روستامیمندی، اعظم. (۱۳۹۰). بررسی رابطه تیپ‌های شخصیتی و خطاهای ادراکی در سرمایه‌گذاران بورس اوراق بهادار. پایان‌نامه کارشناسی ارشد حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان.
- رهنمای رودپشتی فریدون و احمد ناطق گلستان و احمد یعقوب‌نژاد. (۱۳۹۴). ارائه الگوی ذهنی ادراک ریسک سرمایه‌گذاران بورس اوراق بهادار تهران. دانش سرمایه‌گذاری. سال چهارم. شماره سیزدهم. بهار. صص ۱۹۵-۲۱۶.
- رهنمای رودپشتی، فریدون و علی کیایی. (۱۳۸۷). بررسی تبیین استراتژی‌های مدیریت سرمایه در گردش در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. دانش و پژوهش حسابداری. دانش و پژوهش حسابداری. تابستان. شماره ۱۳. صص ۶-۱۳.
- رهنمای رودپشتی، فریدون و فرشاد هبیتی و سیدرضا موسوی. (۱۳۹۱). بررسی الگوی ریاضی انتخاب پرتفوی سرمایه‌گذاری مبتنی بر مالی رفتاری. مهندسی مالی و مدیریت اوراق بهادار (مدیریت پرتفوی). پاییز. دوره ۳. شماره ۱۲. صص ۱۷-۳۷.
- سام‌خانی، سارا. (۱۳۸۹). تورش‌های رفتاری در معاملات بورس. روزنامه دنیای اقتصاد، شماره ۲۰۸۴ مورخه ۱۳۸۹/۳/۱. صص ۹ (بورس).
- سعدی، رسول و آریین قلی‌پور و فتنه قلی‌پور. (۱۳۸۹). بررسی اثرات شخصیت سرمایه‌گذاران و خطاهای ادراکی در سرمایه‌گذاری آن‌ها در بورس اوراق بهادار تهران. نشریه تحقیقات مالی. دوره ۱۲، شماره ۲۹. بهار و تابستان. صص ۴۱ تا ۵۸.
- سیف‌الهی، راضیه و حمیدرضا کردلویی و نادر دشتی. (۱۳۹۴). بررسی مقایسه‌ای عوامل رفتاری در سرمایه‌گذاری دارایی‌های مالی. فصلنامه علمی پژوهشی دانش سرمایه‌گذاری. سال چهارم، شماره پانزدهم، پاییز. صص ۳۳-۵۲.
- فتحی، سعید و سیدداسین توکلی. (۱۳۸۸). بررسی ارتباط بین مدیریت سرمایه در گردش با عملکرد مالی بنگاه‌های اقتصادی. بررسی‌های بازرگانی، شماره ۳۶، صص ۱۱۶-۱۰۴.
- فلاح‌پور، سعید و غلامرضا عبداللهی. (۱۳۹۰). شناسایی و وزن‌دهی تورش‌های رفتاری سرمایه‌گذاران در بازار بورس اوراق بهادار تهران: رویکرد AHP فازی. نشریه تحقیقات مالی، دوره ۱۳، شماره ۳۱، بهار و تابستان. صص ۹۹-۱۲۰.

- فلاح شمس، میرفیض و عبدالمجید دهقان. (۱۳۸۷). عوامل روانی اثرگذار بر سرمایه‌گذاری در بورس اوراق بهادار. مجله اطلاعات سیاسی - اقتصادی. بهمن و اسفند. شماره ۲۵۷ و ۲۵۸. صص ۱۹۱-۱۸۲.
- فلاح شمس، میرفیض و حسن قالیبافاصل و سمیرا سرایی‌نوبخت. (۱۳۸۹). بررسی اثر تجربه بر ریسک‌پذیری، بیش‌اطمینانی و رفتار توده‌وار. فصلنامه بورس اوراق بهادار (سال: ۳، شماره: ۱۲). صص ۲۵-۴۲.
- قلی‌پور، فتانه. (۱۳۸۹). تبیین ارتباط بین انواع شخصیت با خطاهای ادراکی سرمایه‌گذاران در بورس اوراق بهادار تهران. پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، دانشگاه تهران.
- گجراتی، دامودار. (۱۳۸۵). مبانی اقتصاد سنجی، ترجمه حمید ابریشمی. جلد دوم، دانشگاه. تهران، ۴.
- لشکری، محمد و هما مرتاضی. (۱۳۹۰). نظریه مالی رفتاری و تاثیر آن بر حجم سرمایه‌گذاری افراد در بورس اوراق بهادار تهران. راهبرد توسعه، شماره ۲۶. صص ۴۸-۶۳.
- مقدسی، علیرضا. (۱۳۸۹). کاربرد برنامه‌ریزی استراتژیک و عملیاتی در سازمان. صنعت و کارآفرینی. شماره ۵۵. بهمن. صص ۳۰-۳۴.
- مؤمنی، منصور و علی فعال‌قیومی. (۱۳۸۹). تحلیل‌های آماری با استفاده از SPSS، چاپ دوم، تهران: انتشارات کتاب نو.
- واعظ، سید علی و محمد حسین قلمبر و نسرین قنواتی و فاطمه رحمانی. (۱۳۹۳). بررسی رابطه تمرکز مالکیت و ساختار هیئت مدیره با کارایی مدیریت سرمایه در گردش. نشریه مدیریت دارایی و تامین مالی. شماره ۱. پیاپی ۴. صص ۱۱۳-۱۲۸.
- Al-Mualla, M (2012) " The Impact of Working Capital Policies on firm's Profitability and Value: The Case of Jordan". International Research Journal of Finance and Economics. Issue 8
- Besley, Scott and R. L. Meyer, (1987) ,"An Empirical Investigation of Factors Affecting the Cash Conversion Cycle", Las Vegas Nevada.
- Chiou JR and L Cheng (2006). The Determinants of Working Capital Management. Journal of American Academy of Business, 10 (1): 149-155.
- Farsi, J. Y., Nouri, P., Kafeshani, A. A., & Toghraee, M. T. (2014). Identifying the Main Factors Influencing the Formation of Overconfidence Bias in Entrepreneurs: A Qualitative Content Analysis Approach. International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences, 4 (4), 456-469.
- Frino, A., Johnstone, D. & Zheng Hui ,H. (2004)." The propensity for local traders in futures markets to ride losses: Evidence of irrational or rational behavior?", Journal of Banking & Finance, 28.
- Hair, J. F.; Sarstedt, M.; Ringle, C. M.; and J. A. Mena. (2012). An Assessment of the Use if Partial Least Squares Structural Equation Modeling in Marketing Research, Journal of the Academy of Marketing Science, (40)3, 414-433.
- Iqbal, Sajid & Ali Butt Safdar. (2015). Impact of Behavioural Biases on Working Capital Management of Manufacturing Sector of Pakistan: A Non Parametric Investigation Approach. Journal of Poverty, Investment and Development. Vol.13, pp. 135- 140.
- NAZIR, M.S.; AFZA, T., (2008).On the factor determining working capital requirements.
- Polak petr , kocurek kamil , (2007) , "Cash and working capital management in the Czech Republic ," Investment management and financial Innovations", Vol. 4, PP. 17-30.
- Prosad, Jaya Mamta (2015). Impact of Investors Behavioral Biases on the Indian Equity Market and Implications on Stock Selection Decisions: An Empirical Analysis. Synopsis submitted in fulfillment of the requirements for the Degree of DOCTOR OF PHILOSOPHY. University Jaypee Institute of Information Technology. Issue Date: 3-Jul-2015.
- Raheman and Nasr, 2007,"Working Capital Management And Profitability-Case Of Pakistan Firms" International Review of Business Research Papers ,Vol.3, Pp.279 – 300.

- Ramiah et al. (2014). a Behavioral finance approach to working capital management. European journal of Finance. Pp. 1-26.
- Taleb, G.A., Zoued, A.N. & Shubiri, F.N. (2010). The Determinants of Effective Working Capital Management Policy: A Case Study on Jordan". Interdisciplinary Journal of Contemporary Research inBusiness, 2 (4). Pp 248-264.
- Tsamenyi Mathew,Skliarova Darina,(2005), " Internationalcash management practices in Russian multinational" , Managerial Finance , Vol. 31, PP. 48- 64.
- Tversky, Amos and Daniel Kahneman (1992), Advances in Prospect Theory: Cumulative Representation of uncertainty, Journal of Risk and Uncertainty, Vol. 5, No. 4.
- Zhao Yilang. (2011). CONTEMPORARY WORKING CAPITAL PRACTICES IN AUSTRALIA. thesis for the degree of Doctor of Philosophy. School of Economics, Finance and Marketing.RMIT University.

The effects of errors and behavioral bias on planning related to working capital (Case study of industrial managers of Fars Province)

1. Alireza Momtazian, Accounting Ph.D student, Shiraz University
- 2.*Hossein Rajabdoory, Accounting Ph.D student and Member of Young Researchers and Elite Club, Bandar Abb as Branch, Islamic Azad University, Bandar Abbas, Iran

Abstract

One of the topics discussed in financial – behavioral is cognitive errors and behavioral bias. A cognitive error is an incorrect cognitive or emotional behavior that what we see or hear does not match with the certain actual situation. Suitable management and planning is important issue in any organization for working capital. The aim of this study was to investigate the relationship between behavioral errors and planning associated with working capital in industrial managers of Fars province. The type of survey ahead is Scrolling – Applications. The issue via questionnaires and sampling was done from 126 industrial managers of Fars province. It was used from structural equation modeling by Smart PLS software to analyze the results in the form of seven main hypotheses and 21 sub-Secondary hypotheses. The findings show that there is a positive and significant relationship among all behavioral errors and components of planning-related to working capital, excluding the impact of over-confidence on inventory management, the impact on cash management access error and random error effect on the components of working capital management.

Keywords: planning, working capital, cognitive errors, behavioral bias, industrial managers of Fars province.